

משה חיים פלח

בענין בעלת התנאי

בשעת נפילה, ומצואר לכאורה בדברי הרשב"א דלא כדברי תוס', אלא אף בגוונא דאסורה ללוי מכה קידושי ראובן, שפיר חשיבא אשת שמעון ואיכא דין יבום אף מכה שמעון, ולהכי חשיבא אשת ב' מתים, אך לדברי תוס' הדרא לדוכתה קושית הרשב"א [ויעוין בקובץ הערות (סי"ב סק"ד)].

ויצוין בחזו"א (סי' קלד עמ' 434) שכתב וז"ל אין לומר דמיירי בנתו צבת אחת וכמ"ד אפשר לזמנא דהוי מפרש לה בהדיא כדמפרש יבמות י"ט א' וכו' ורבי יוחנן אמר כ"ח א' לא סתם לן תנא כרבי יוסי הגלילי כו' אלא ע"כ צמת ראובן ואח"כ מת שמעון איירי, ויש לעיין למה ליה טעמא דשני מתים תיפוק ליה משום דנאסרה ללוי צמת ראובן וכיון דנאסרה שעת אחת אסורה עולמית וכדמתן יבמות לא כו' ויש לומר כיון דצמת ראובן לא נפטרה זרה אע"ג דאשתו אסורה ללוי מחמת קידושי שמעון, מ"מ אין הקידושין חלין אלא לאחר שכבר הוזקה ללוי, והלכך אין פוטרת זרתה וכמ"כ לעיל, ומהאי טעמא כשמת שמעון ונפלה קמיה לוי הוי לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה ותחזור להיתרה עכ"ל יעו"ש [ויעוין בחזו"א (סי' עס עמ' 440) דליין לדברי הרשב"א].

וכן האריך לדון בחידושי ר' ראובן (סי' ת) דבכהאי גוונא חשיבא כנאסרה רק לאחר נפילה והוי בכלל הותרה ונאסרה וחזרה והותרה דקי"ל דתחזור להיתרה הראשון^א.

הקשו תוס' וז"ל אי מודו רבנן לר"א בקידושיה דמספקא ליה לאציי מדקאמר בריש המגרש (פ"ג ז) דאם איתא לר' אבא קשיא ליתני אשת איש דמשכחת לה אפילו לרבנן כגון שבה ראובן וקדשה חוץ משמעון ובה שמעון וקדשה סתם ומת שמעון ונפלה לפני לוי אחיו, וזרת זרה נמי משכחת לה כגון שקדשה ראובן חוץ משני אחיו וי"ל דלא קרינא לגביה אשת המת דכבר נאסרה עליו לפני קדושי אחיו משום אשת איש ולא חשיב ערוה במקום מזה עכ"ל, ומצואר בדברי תוס' דכל היכא דכלפיו מקודשת לאחר אינה נופלת כלל ליבום, ומה"ט חשיבא ערוה שלא במקום מזה.

ועמדו האחרו' מהא דאיתא התם בגיטין (והובא בחוס' בסמוך) דמשכח"ל אשת ב' מתים כגון שבה ראובן וקדשה חוץ משמעון ובה שמעון וקדשה סתם, ולכאורה לדברי תוס' הרי אינה נופלת ללוי משמעון, וע"כ לכאו' דמיירי בגוונא דמת ראובן תחילה וחלו מעמה קידושי שמעון כלפי לוי, ומהאי טעמא חשיבא אשת ב' מתים.

אך עמדו האחרו' דהא הרשב"א (גיטין עט) הקשה דאמאי צעינן לטעמא דאשת ב' מתים תיפול"ל דנאסרה שעה אחת בשעת נפילה כשמת ראובן ואסורה לעולם, ות"י דבגוונא שמת ראובן תחילה אה"נ אסורה מדין נאסרה ולא צעינן לדינא דאשת ב' מתים, אלא התם מיירי בגוונא דמתו שניהם צבת אחת דלא נאסרה

^א **והאחרו'** עמדו עוד בדברי תוס', דהא אחי משכח"ל בגוונא דמת ראובן ואסורה לאחיו מכה קידושי שמעון, ובחי' ר' ראובן (סי' יז) תירץ דכיון דלא חיילי קידושי שמעון אלא אחר מיתת ראובן הויא כערוה אחר נפילה דאינה אסרת זרה ודימה (בסי' ת) למש"כ הכא דחשיבא נאסרה אחר נפילה ויעו"ש דדן בזה, וכן הביא האמרי משה (סי' ט סק"א) דאם חסם אחד ליישב דחשיבא זרת ערוה אחר נפילה, אלא דהקשה (בזמ"מ עט) דמ"מ איכא אשת אח והך אשת אח יפטור זרה וכדאשכחנא לקמן (ב"ב) בגוונא דנשא מת ואח"כ נשא

אך לפי¹ שוב ז"ע דברי תוס' דין, למה לזידודו האחרו' צדעתס דכהאי גוונא חשיב כהותרה ונאסרה, ונראה לדון לחלק, דשאני ב' אחיות יצמות שנפלו צבת אחת, דהא דנאסרה צשעת נפילה אינו תולאה מהנפילה וממיתת הבעל, אלא דאירע הדבר בזמן הנפילה, וכה"ג אמרינן דכיון דסו"ס לא הותרה צשעת נפילה, חשיב כנאסרה מעיקרא, משא"כ בגוונא דקידש ראובן חוץ משמעון וקידש שמעון סתם, הרי טעמא דלא חיילי קידושי שמעון בחיי ראובן היינו משום דקידושי ראובן מעבדים, וא"כ כשמת ראובן הא דחיילי קידושי שמעון אינו אלא כתולאה ממיתת ראובן, וי"ל דכהאי כיון דכל האיסור אינו אלא כתולאה ממיתת ראובן, חשיב כנאסרה אחר מיתת ראובן² [ואף אי נימא דליכא צוה קדימה בזמן, אך מ"מ כיון דאיסורה הוי תולאה מחלות ההיתר, חשיב דההיתר קדים] וכן מדוקדק בלשון החזו"א שכתב ד"אין הקידושין חלין אלא לאחר שכבר הוזקקה ללוי³, ומשמע דלא חשיב צבת אחת, אלא דיינין לה כהותרה ממאש [ובצביק הקושיא זידודו עוד האחרו' דדין אשת ב' מתים הוי אף בגוונא דאינה נופלת ליבוס מכח שניהם, אלא כל דהיתה אשת ב' מתים הויא בכלל הך מיעוטא ואכמ"ל].

ויעוין צרכ"ש (סי' יד סק"ו) דחקר צוה היאך הדין בגוונא דנאסרה צשעת נפילה עזמה, וכחצ הצרכ"ש להוכיח מדברי הגמ' צפרק ארבעה אחין (כ"ג) אמר רב הונא אמר רב שתי אחיות יצמות שנפלו לפני יבם אחד כו' רבי יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשנייה מ"ט שכל יצמה שאין אני קורא בה צשעת נפילה יצמה יבא עליה הרי זו כאשת אח שיש לה בנים ואסורה כו' אימציבה ר' יוסי בר חנינא לרבי יוחנן ארבעה אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חוללות ולא מתייצמות ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לה לשנייה ותיהוי ראשונה לגבי אידך כיצמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון א"ל אחיות איני יודע מי שנאן כו' ונימא להו דנפול צבת אחת ורבי יוסי הגלילי היא דאמר אפשר לנמנמ לא סתם לן תנא כר' יוסי הגלילי, הרי מבואר מדברי הגמ' דהיכא דנפלו שתי אחיות יצמות צבת אחת, ועי"ז נאסרו צשעת נפילה מדין אחות זקוקה, חשיבי תרוויהו כנאסרה מעיקרא, אך לענין דין זרה לאחר נפילה כתב שם (סק"ה) דצעינן דוקא דתאסר מחיים, והיכא דנאסרה צשעת נפילה חשיבא כזרת ערוה לאחר נפילה, ויעוין בחי' ר' ראובן (בסו"ס ע"ט).

חי דאף דלא חש"א אך כיון דאיסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אסורה וכחצו תוס' שם דאוסרת זרתה מכח אשת אח והא דלא תני ליה משום דהוי בכלל אחות אשה, אך הכא דהוי אשת אח מכח אשת איש דלא קמני אכתי קשיא דהו"ל למיתני, ולכאורה נראה [וב"כ בחי' הגרנ"פ (סק"ג)] דהרי לכאורה הויא אשת אח דממילא, אלא דהוי אשת אח דמכח ערוה, וא"כ יש לומר דדוקא היכא דמיתלא תלי וקאי דכבר איכא גופה סבת האיסור מהני לאשוויי לאשת אח ערוה ליבוס, משא"כ הכא דהוי התחדשות. ובחי' ר' ראובן (ע"ט) כתב דדוקא היכא דהוי מיתלא תלי וקאי אמרינן דממילא לא פקע כלל האשת אח, אך הכא דאיסור אשת איש מתחדש לאחר המיתה, צאמת פקע האשת אח וחיילי איסור אשת איש והא הוי לאחר מיתה יעו"ש.

י ריש להוסיף עפמשנ"ת לז"ד בגדר דינא דכל שנאסרה צשעת נפילה אסורה עולמית, דגדר היתר אשת אח הוא דבמקום יבוס מיתת הבעל הוי מתיר על איסור אשת אח כשם דהוי מתיר בעלמא על איסור אשת איש, ונמצא דל"ש לדון דחיילי בה קידושי שמעון אלא כתולאה ממה דחיילי בה מתיר ממיתת הבעל, והרי הך מתיר איהו נמי הוי מתיר דאיסור אשת אח, ולהכי ע"כ דיינין לה כהותרה ונאסרה.